

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARINI ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA STRATEGIK BOSHQARISH

Tog'aymurodova Zubayda

Termez davlat universiteti Pedagogika va ijtimoiy ish kafedrası
Ta'lim muassasalari boshqaruvi ta'lim yo'nalishi 1 kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7594339>

ARTICLE INFO

Received: 22th January 2023

Accepted: 30th January 2023

Online: 31th January 2023

KEY WORDS

Prognoz, boshqaruv strategiyasi, maqsad, modellashtirish, ierarxiya, ta'lim xizmatlari, strategik menejment, ta'lim maqsadlari.

ABSTRACT

Ushbu maqolada ta'lim tizimi boshqaruvining ahamiyati va uning turlari haqida so'z boradi. Ayniqsa, uzluksiz ta'lim tizimida o'rta ta'lim muassasalari bo'lgan maktab boshqaruviga alohida e'tibor qaratilgan. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining boshqaruvi ularning xususiyatlari hamda rivojlantirish mumkin bo'lgan sohalarini mukammallashtirib strategiyalash kunning dolzarb masalasi ekanligini muhokama qilingan. Maktab boshqaruvida ahamiyatga ega jihatlar ta'kidlanib, maktab boshqaruviga mas'ullar va ularning shaxsiy xususiyatlaridan tortib boshqaruv strategiyalarini rivojlantirish to'g'risida to'xtalib o'tilgan.

Yoshlarimizga jahon ta'lim mezonlariga mos xolda chuqur bilim berish, ularni Vatanga muhabbat, milliy istiqlol g'oyalariga sodiqlik ruxida tarbiyalash masalalari ta'lim sohasining asosiy vazifasidir. Bu esa uz o'rnida ta'lim boshqaruvi organlari, muassasalari, o'quv yurtlari rahbarlaridan tashkilotchi xamda tadbirkor, yuqori bilim va yuksak madaniyat egasi bo'lishini talab etadi.

Ta'limni boshqarish nazariyasida uning o'ziga xosligi ma'lum mezonlarga ko'ra tasniflangan boshqaruvga turli yondashuvlarda namoyon bo'ladi. Bu yondashuvlar boshqaruv jarayonining mohiyatini belgilab beradi va uning evolyutsiyasini tarixiy-pedagogik tadqiq qilish jarayonida tahlil predmeti bo'lib xizmat qilishi, ushbu boshqaruvning yetakchi paradigmasini kvalifikatsiya qilish funksiyasini bajarishi mumkin. Shubhasiz, ularning har biri boshqaruvni shakllantirish jarayonida u yoki bu tarixiy bosqichda ma'lum foyda keltirgan. Strategik menejment sohasidagi ishlarni tahlil qilish bunday boshqaruvning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlarini ochib berishga, «strategiya» tushunchasining asosiy xususiyatlarini va uning «rivojlanish» va «prognozlash» tushunchalari bilan bog'liqligini aniqlashga imkon berdi. Ta'limda «strategiya», «strategik menejment (menejment)» tushunchalari operativ boshqaruv va menejment o'rtasidagi farqlarni ko'rsatish uchun kiritildi, bunda asosiy e'tibor tashqi omillarga qaratiladi. Biroq, mualliflar bu mohiyatni belgilashda turlicha urg'u beradilar. Demak, G.Mintzberg, J.Kvinn, S.Goshals strategik menejmentni "tanlangan maqsadlarni amalga oshirishdan va munosabatlarning istalgan holatiga erishishga urinishlardan iborat tizim va uning muhiti o'rtasidagi aloqani aniqlash va o'rnatish jarayoni" deb qaraydilar. Resurslarni taqsimlash orqali atrof-muhit bilan samarali va samarali harakat qilish imkonini beradi.

Strategik menejment Ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari bor, ular quyidagilar bilan belgilanadi:

- Ta'lim sohasi eng innovatsion sohalardan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib, u asosan samaradorlikni belgilaydi innovatsion faoliyat boshqa sohalarda;
- ta'lim tizimi Bu ochiq, moslashuvchan, individuallashtirilgan, ijodiy bilimlarning, insonning butun umri davomida uzluksiz ta'lim olishining global tizimi bo'lib, ta'lim sohasidagi ishlab chiqarish innovatsiyalari (o'qitish va o'qitish texnologiyalari, usullari va usullari) va boshqaruv innovatsiyalari (yangi) birligini ifodalaydi. Ta'lim sohasidagi iqtisodiy mexanizmlar, yangi tashkiliy tuzilmalar, institutsional shakllar);
- ta'lim tizimini rivojlantirishni boshqarish texnologik, pedagogik, tashkiliy innovatsiyalarni joriy etish bo'yicha ta'sirlar tizimini kerakli tendentsiyalarni ta'minlaydigan, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan inqiroz va qarama-qarshiliklarni oldindan ko'ra oladigan va bartaraf etadigan, tizimning yaxlitligini ta'minlaydigan tarzda tashkil etishni nazarda tutadi;

Strategik maqsadlar ta'lim muassasasining missiyasini amalga oshirishga olib keladigan asosiy faoliyatdir. Maqsad missiya bayonotini kengaytiradi va aniqlaydi, qanday sifatli natijalarga (o'zgarishlarga) erishish kerakligini belgilaydi. Maqsadning asosiy maqsadi maktab o'qituvchilarini rag'batlantirish, ularni belgilangan vazifani amalga oshirish zarurligiga ishonirish va ta'lim muassasasining rivojlanish strategiyasiga yo'naltirishdir.

Strategiyani amalga oshirish o'zaro bog'liq ikkita vazifani hal qiladi:

1. Strategiya - bu ta'lim muassasasining sheriklar va raqobatchilar bilan munosabatlarini o'zgartirish vositasi, buning natijasida ta'lim muassasasi raqobatdosh ustunliklarga ega bo'ladi.
2. Ta'lim tizimini boshqarish: ichki o'zgarishlar (majmui moddiytexnikaviy, uslubiy jihozlar muassasalar, tashkiliy tuzilmadagi o'zgarishlar va professional mukammallik uning rahbarlari va xodimlari). Bu sizga tashqi muhitdagi o'zgarishlarga munosib munosabatda bo'lish, ularga moslashish va ulardan o'z maqsadlarida foydalanish imkonini beradi. Strategiyani ishlab chiqish quyidagi savollarga batafsil javob berishdan boshlanadi: Bugungi kunda ta'lim tizimi, ta'lim muassasasi va ularning faoliyati qanday? Bizning xizmatlar va mahsulotlarimiz, vazifalari, ta'lim bozorida o'rnini qanday? Ertaga, 5-10 yildan keyin ular qanday bo'lishi kerak? Maqsadlarimizga erishish uchun nima qilishimiz kerak? Usullar Strategiyani ishlab chiqishda ta'lim muassasasi faoliyatining ko'p bosqichli xususiyatini hisobga olish kerak. Korporativ daraja manfaatlarni hisobga olgan holda butun ta'lim muassasasi bilan bog'liq shahar tizimi ta'lim. Assortiment darajasi iste'molchilarning barcha toifalari uchun ta'lim xizmatlarini amalga oshirish bo'yicha faoliyat yo'nalishlarini belgilaydi. Funktsional daraja oldingi darajalarda qo'yilgan vazifalarni hal qilishni ta'minlaydi.

Maktab jamoasi uz faoliyatini obyektiv tarzda baholash uchun so'ngi uch yil ichida bo'lib utgan olimpiada yakunlari, bitiruv imtihonlari, oliy va o'rta o'quv yurtlariga kirish uchun topshirilgan test natijalari xamda boshqa ko'rsatkichlar tahlil etiladi. Ma'lumot haqida shahodatnoma o'z-o'zini attestasiyadan o'tkazganda so'ng komissiya a'zolari tomonidan xulosalar yoziladi xamda o'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishga qaratilgan takliflar kiritiladi. O'quv-tarbiya jarayonini baholashda reyting usuli xam keng qo'llanilmoqda. Miqdoriy ko'rsatkichlar asosida shaxsning sifat tavsifnomasini aniqlash jarayoni reyting deb ataladi. Bundan tashqari maktab ichki boshqaruvida jiddiy muammolardan biri - maktab

hujjatlarini yuritish ustidan nazoratni tashkil qilish. Maktab hujjatlari - maktab - ishlarining ko'zgidir, ular uz ichiga quyidagilarni oladi: o'quv-pedagogik, moliya-xo'jalik va ish yuritish hujjatlari. O'quv-pedagogik hujjatlarining ayrimlari ustida to'xtalib utamiz. O'quvchilarning harakat daftari katta nazorat hujjati hisoblanib, maktabda 50 yil saqlanadi. Maktab direktori o'zgartirishda akt bo'yicha yangi direktorga topshiriladi. Harakat daftarining yozuvlari o'quvchilar soni, harakati va ro'yxati to'g'risida, to'la, aniq ma'lumot beradi. Bu kitobdagi yozuvlarning to'g'riligiga maktab direktori javob beradi. Shuning uchun bu hujjatning to'g'ri yuritilishi o'quv yili davomida 3-4 marta tekshiriladi. Jumladan sinf jurnallari, kundaliklar, o'quvchilar daftarlarining nazorati xam maktab rahbarlari uchun o'quv-tarbiya ishlarini nazorat qilishning qulay va zarur usullaridan biri hisoblanadi. Xullas, maktabda [ishiga nazoratni kuchaytirish](#), pedagogik jamoa faoliyatini oqilona va to'g'ri tashkil etish, kelgusidagi muvaffaqiyatlarning garovidir.

Shunday qilib, ta'lim muassasasini zamonaviy sharoitlarda rivojlantirish dasturi - bu ta'lim muassasasiga o'z ta'lim faoliyatini ta'lim faoliyati natijalariga qo'yiladigan davlat, mintaqaviy va shahar talablariga muvofiq modernizatsiya qilishga yordam beradigan innovatsion mexanizm. Bizning fikrimizcha, ta'lim muassasasida ikkita hujjat mazmunini ajratishga yana bir bor e'tibor qaratish juda muhim: ta'lim dasturi va rivojlantirish dasturlari. Ta'lim faoliyati mazmuni tartibga solinadi ta'lim dasturi- o'quv faoliyati jarayonida talaba va o'quvchining maqsadlari, mazmuni, texnologiyalari, o'zgarishlari natijalarini belgilaydigan hujjat. Ushbu hujjat mazmunining davlat ta'lim standartiga, asosiy umumiy ta'lim dasturining tuzilishiga qo'yiladigan davlat talablari muvofiqligini litsenziyalash va davlat akkreditatsiyasi ta'lim muassasasi kiradi.

Xulosa Qisqa qilib aytganda, Rivojlanish dasturi ta'lim dasturini amalga oshirishni ta'minlovchi ta'lim muassasasi infratuzilmasidagi o'zgarishlarni tavsiflaydi. Ta'lim dasturi ta'lim maqsadlarining dolzarbligi, mazmunning innovatsionligi, qo'llanilayotgan ta'lim texnologiyalari va o'quv-uslubiy majmualarning zamonaviyligi, ya'ni ta'limning dolzarbligi va zamonaviyligini asoslaydigan barcha jihatlarni ochib berish mumkin. Rivojlanish dasturida ta'lim jarayonini sifat, qulaylik va samaradorlikni oshirish yo'nalishida ta'minlashning huquqiy, tashkiliy, moliyaviy, boshqaruv va moddiy sharoitlarini o'zgartirishga e'tibor qaratish zarur.

References:

1. Abdeev R.F. Boshqaruv mexanizmi, uning genezisi va tizimni tashkil etuvchi roli // Falsafiy fanlar. - 1990. - No 4. - S. 105-113.
2. Afanasiev V.G. Dastur-maqsadlarni boshqarish; Jamiyatni ilmiy boshqarish; nashr 2 / ed. OK. Naumenko, G.P. Juravleva, V.V. Grigoryev. - M., 1978. - S. 45-87.
1. 3.Leontiev A.N. Faoliyat. Ong. Shaxsiyat. - M: Politizdat, 1977. - 304 b.
3. Mintzberg G., Quinn J.B., Goshals. Strategik jarayon / tarjima. ingliz tilidan. / ed. Yu.N. Kapturevskiy. - SPb., 2001. - 681 p.
4. Nikolaeva A.D. TA'LIMNI BOSHQARISHGA STRATEGIK YONDORISHA // Asosiy tadqiqot. - 2014. - No 8-7. - S. 1667-1671; URL: <http://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=35274>.